

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Виконавець:

студент ФЕУП

Чегринець Сергій Вікторович

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Захарченко Наталя Вячеславівна

Одеса – 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми роботи. Одеський регіон, розташований на півдні України та з виходом до Чорного моря, завжди був важливим для економічного, транспортного й культурного розвитку країни. Одеса, найбільше портове місто України, історично слугувала центром міжнародної торгівлі та логістики, забезпечуючи значну частину експорту української сільськогосподарської та промислової продукції. Крім того, регіон привертав увагу туристів своєю культурною спадщиною, природними ресурсами й особливим географічним положенням.

Однак останні події, особливо з початком повномасштабної війни в 2022 році, суттєво змінили ситуацію. Одеський регіон опинився на передовій оборони, що викликало значні труднощі в економічній, соціальній та екологічній сферах. Блокада портів, руйнування інфраструктури, масова міграція та значне скорочення туристичних потоків посилили вже існуючі проблеми та породили нові виклики. Економіка регіону зазнала значного тиску, а багато експортно-орієнтованих підприємств втратили ринки збуту. У соціальному аспекті Одеса зіткнулася зі зростанням безробіття та напливом внутрішньо переміщених осіб, що створило додаткове навантаження на сфери охорони здоров'я, освіти та соціального захисту.

Попри численні труднощі, Одеський регіон має великий потенціал для відновлення та розвитку. Основою відродження може стати модернізація інфраструктури, розвиток альтернативних транспортних маршрутів, залучення інвестицій у аграрний сектор і промисловість, а також впровадження інноваційних технологій. Важливу роль у цьому процесі відіграватиме підтримка міжнародних партнерів та програм, які можуть надати необхідні ресурси для модернізації ключових галузей економіки й створення нових робочих місць.

Отже, аналіз проблем та перспектив розвитку Одеського регіону потребує комплексного підходу, що враховує як актуальні виклики, так і довгострокові можливості для відновлення та зростання.

Розкриттю питання дослідження стратегічних пріоритетів розвитку та відновлення Одеської області розглядаються у працях А. Андрейченко [3; 49], Н. Добрової [12; 41], Н. Захарченко [10; 11; 12; 49], О. Єрмакової [16], В. Карпова [17], Н. Кічук [19], А. Ковальов [19], О. Колесник [18; 41], О. Подмазко [41] та інших. Але наразі ці питання потребують детального аналізу потенційних викликів для Одеської області в напрямках перспектив розвитку та повоєнного відновлення. Це зумовило вибір кваліфікаційної роботи дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретичні, методичні та прикладні аспекти основних пріоритетів відновлення та розвитку Одеської області.

Для досягнення мети було поставлено наступні **завдання**:

- 1) визначити основні проблеми соціально-економічного розвитку Одеської області на сучасному етапі;
- 2) розглянути природо-ресурсний та економічний потенціал Одеської області;
- 3) дослідити особливості просторового підходу економічного розвитку Одеської області;
- 4) надати характеристику загальної зовнішньої торгівлі Одеської області;

- 5) здійснити SWOT-аналіз Одеської області;
- 6) визначити напрямки смарт-спеціалізації Одеської області;
- 7) обґрунтувати шляхи зростання економічного потенціалу Одеської області;
- 8) запропонувати варіанти майбутніх можливостей розвитку Одеської області в контексті євроінтеграції.

Об'єкт дослідження – основні пріоритети відновлення та розвитку Одеської області.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних, методичних, прикладних аспектів пріоритетного розвитку та повоєнного відновлення Одеської області.

Методи дослідження. У процесі підготовки кваліфікаційної роботи було застосовано низку методів дослідження, зокрема методи критичного аналізу та узагальнення наукових джерел для уточнення понятійного апарату і теоретичних основ дослідження. Використано економіко-статистичні методи аналізу, такі як табличний і графічний методи, методи групування, класифікації та моделювання для детального обґрунтування економічного стану Одеської області, а також для визначення пріоритетних напрямків її розвитку. Застосовано методи експертної діагностики, включаючи порівняння та оцінювання, для глибокого аналізу та формування рекомендацій щодо відновлення й стратегічного розвитку регіону. Крім того, для підвищення об'єктивності результатів залучалися методи системного підходу, що дозволяє оцінити комплексний вплив різних факторів на розвиток та відновлення Одеської області.

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій, статистичні щорічники Державної служби статистики України, звіти та аналітичні матеріали інших державних органів, наукові публікації та монографічні видання.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок тексту. Основний текст 84 сторінок, міститься 7 таблиць, 4 рисунки.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю: Чегренець С. В. Проблеми та шляхи відновлення Одеської області. *Науковий студентський вісник. ОНЕУ, 2024. № 41 (1).* С. 20-24.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади особливостей дослідження потенціалу Одеської області»** розкрито основні проблеми соціально-економічного розвитку Одеської області на сучасному етапі, досліджено природо-ресурсний та економічний потенціал Одеської області, а також визначено особливості просторового підходу економічного розвитку Одеської області.

У другому розділі **«Аналітичні напрямки та пріоритети розвитку Одеської області»** представлено загальну зовнішню торгівлю Одеської області, розроблено SWOT-аналіз Одеської області та основні напрямки смарт-спеціалізації Одеської області.

У третьому розділі **«Стратегічні напрямки економічного розвитку та відновлення Одеської області»** обґрунтовано шляхи зростання економічного

потенціалу Одеської області, запропоновано майбутні можливості відновлення та розвитку Одеської області в контексті євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

1. В нашій країні пріоритетним шляхом буде вступ у союз, де незважаючи навіть на географічні та економічні показники, буде рівна торгівля, де Україна зможе експортувати товар не за вигідну ціну, а на взаєм імпорт. Великий показник імпорту не буде поганим показником, так як він стане дешевшим та безпроблемним та водночас на експорті ми не будемо заробляти більше, але він стане стабільним та вигідним.

2. Україна та Одеська область зокрема, має всі шанси вигідно та у більшій кількості експортувати товари до країн Європи та здатна прокормити весь Євросоюз, для цього потрібно і надалі виконувати всі умови до вступу в ЄС. Найперше, це переходити на європейські стандарти якості продукції. Також треба акцентувати увагу на імпортозаміщенні багатьох товарів, які ми можемо виготовляти та продавати на внутрішньому ринку, це зміцнить економіку, так як бюджетні гроші будуть залишатися в Україні.

3. Таким чином, аналіз показує, що якщо експорт товарів Одеської області низький та імпорт його значно переважає, то експорт послуг переважає. Така тенденція спостерігається у багатьох економічно-розвинутих країнах світу, так що це є гарним показником, наша країна та регіон Одеси зокрема йде в ногу з такими країнами як Швейцарія, Сінгапур, США, Японія, просто на іншому рівні, але обраний правильний шлях вибору експорту послуг, який переважає експорт товарів. Зростання економічного потенціалу Одеської області може бути досягнуто через кілька ключових напрямів: 1) модернізація інфраструктури: розвиток транспортної та логістичної інфраструктури, зокрема портів і доріг, є важливим для зміцнення ролі регіону як логістичного хабу. Поліпшення якості логістичних послуг сприятиме збільшенню вантажопотоків та міжнародної торгівлі; 2) розвиток аграрного сектору: Одеська область має великі ресурси для розширення агропромислового комплексу, особливо у сфері виробництва екологічно чистої продукції, яка має попит на міжнародних ринках. Впровадження сучасних агротехнологій і створення сільськогосподарських кластерів підвищить ефективність цього сектору; 3) підтримка малого та середнього бізнесу: забезпечення сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва стимулюватиме економічну активність у регіоні. Це може бути досягнуто через спрощення регуляцій, доступ до фінансування, грантові програми та бізнес-інкубатори; 4) розширення ІТ та інноваційного сектору: підтримка ІТ-галузі, стартапів та інноваційних проектів у сфері технологій дозволить диверсифікувати економіку області та підвищити її конкурентоспроможність, а також залучити інвестиції у високотехнологічні галузі; 5) Розвиток туристичного сектору: завдяки своїм природним та історичним ресурсам, Одеська область має великий потенціал для розвитку туризму. Інвестиції в туристичну інфраструктуру, маркетинг регіону на міжнародному рівні та створення туристичних кластерів збільшать потоки відвідувачів і підтримають місцеву економіку.

4. Зростання економічного потенціалу Одеської області може бути досягнуто через кілька ключових напрямів: 1) модернізація інфраструктури: розвиток транспортної та логістичної інфраструктури, зокрема портів і доріг, є важливим для зміцнення ролі регіону як логістичного хабу. Поліпшення якості логістичних послуг сприятиме збільшенню вантажопотоків та міжнародної торгівлі; 2) розвиток аграрного сектору: Одеська область має великі ресурси для розширення агропромислового комплексу, особливо у сфері виробництва екологічно чистої продукції, яка має попит на міжнародних ринках. Впровадження сучасних агротехнологій і створення сільськогосподарських кластерів підвищить ефективність цього сектору; 3) підтримка малого та середнього бізнесу: забезпечення сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва стимулюватиме економічну активність у регіоні. Це може бути досягнуто через спрощення регуляцій, доступ до фінансування, грантові програми та бізнес-інкубатори; 4) розширення ІТ та інноваційного сектору: підтримка ІТ-галузі, стартапів та інноваційних проєктів у сфері технологій дозволить диверсифікувати економіку області та підвищити її конкурентоспроможність, а також залучити інвестиції у високотехнологічні галузі; 5) Розвиток туристичного сектору: завдяки своїм природним та історичним ресурсам, Одеська область має великий потенціал для розвитку туризму. Інвестиції в туристичну інфраструктуру, та створення туристичних кластерів збільшать потоки відвідувачів і підтримають місцеву економіку.

5. Майбутні можливості розвитку Одеської області в контексті євроінтеграції: Євроінтеграція відкриває нові перспективи для Одеської області, включаючи наступні можливості: 1) розширення доступу до європейських ринків; 2) залучення інвестицій; 3) адаптація до європейських стандартів; 4) розвиток транспортної та логістичної мережі; 5) підвищення туристичної привабливості. Вступ України до ЄС значно полегшить вихід місцевих підприємств на європейські ринки. Це стимулює розвиток експортно-орієнтованого виробництва та відкриває додаткові можливості для збільшення обсягів експорту. Інтеграція з ЄС підвищить привабливість області для іноземних інвесторів, особливо в таких галузях, як інфраструктура, логістика, агропромисловий сектор та туризм. Доступ до фондів ЄС надасть підтримку для модернізації інфраструктури та реалізації стратегічних проєктів. Впровадження європейських стандартів якості, екологічної стійкості та управління поліпшить конкурентоспроможність регіональних товарів і послуг. Це сприятиме розвитку сучасних виробничих технологій, підвищенню якості місцевої продукції та підтримці екологічних ініціатив.

6. Завдяки стратегічному розташуванню на Чорному морі Одеська область може стати ключовим логістичним хабом для товарних потоків між Європою та Азією. Інвестиції в морську логістику, залізничне та автомобільне сполучення дозволять ефективніше використовувати цей потенціал. Участь у ЄС та поліпшення інфраструктури зробить регіон ще більш привабливим для туристів з Європи. Це сприятиме розвитку сфери гостинності, готельного бізнесу та туристичних послуг, що збільшить доходи місцевих громад. Загалом євроінтеграція надає Одеській області можливість розвивати конкурентоспроможну та сучасну економіку, залучати інвестиції, підвищувати експортний потенціал та зміцнювати зв'язки з

європейськими партнерами, що позитивно вплине на стабільність і процвітання регіону.

7. Майбутні можливості розвитку Одеської області в контексті євроінтеграції: Євроінтеграція відкриває нові перспективи для Одеської області, включаючи наступні можливості: 1) розширення доступу до європейських ринків; 2) залучення інвестицій; 3) адаптація до європейських стандартів; 4) розвиток транспортної та логістичної мережі; 5) підвищення туристичної привабливості. Вступ України до ЄС значно полегшить вихід місцевих підприємств на європейські ринки. Це стимулює розвиток експортно-орієнтованого виробництва та відкриває додаткові можливості для збільшення обсягів експорту. Інтеграція з ЄС підвищить привабливість області для іноземних інвесторів, особливо в таких галузях, як інфраструктура, логістика, агропромисловий сектор та туризм. Доступ до фондів ЄС надасть підтримку для модернізації інфраструктури та реалізації стратегічних проєктів. Впровадження європейських стандартів якості, екологічної стійкості та управління поліпшить конкурентоспроможність регіональних товарів і послуг. Це сприятиме розвитку сучасних виробничих технологій, підвищенню якості місцевої продукції та підтримці екологічних ініціатив.

8. Завдяки стратегічному розташуванню на Чорному морі Одеська область може стати ключовим логістичним хабом для товарних потоків між Європою та Азією. Інвестиції в морську логістику, залізничне та автомобільне сполучення дозволять ефективніше використовувати цей потенціал. Участь у ЄС та поліпшення інфраструктури зробить регіон ще більш привабливим для туристів з Європи. Це сприятиме розвитку сфери гостинності, готельного бізнесу та туристичних послуг, що збільшить доходи місцевих громад. Загалом євроінтеграція надає Одеській області можливість розвивати конкурентоспроможну та сучасну економіку, залучати інвестиції, підвищувати експортний потенціал та зміцнювати зв'язки з європейськими партнерами, що позитивно вплине на стабільність і процвітання регіону.

АНОТАЦІЯ

Чегринець С. «Основні пріоритети відновлення та розвитку Одеської області»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за освітньою програмою «Економіка, планування та управління бізнесом». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – основні пріоритети відновлення та розвитку Одеської області.

У роботі розглядаються основні проблеми соціально-економічного розвитку Одеської області на сучасному етапі, досліджено природо-ресурсний та економічний потенціал Одеської області, а також визначено особливості просторового підходу економічного розвитку Одеської області.

Представлено загальну зовнішню торгівлю Одеської області, розроблено SWOT-аналіз Одеської області та основні напрямки смарт-спеціалізації Одеської області.

Обґрунтовано шляхи зростання економічного потенціалу Одеської області, запропоновано майбутні можливості відновлення та розвитку Одеської області в контексті євроінтеграції.

Ключові слова: Одеська область, Україна, відновлення, розвиток, євроінтеграція, смарт-спеціалізація, потенціал, SWOT-аналіз.

ANNOTATION

Chehrynets S. «The main priorities of the restoration and development of the Odesa region»

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship and Trade» under the master's program «Economics, planning, and business management». Odesa National Economic University. Odesa, 2024.

The qualification work consists of three chapters. Object of the study: the main priorities for the recovery and development of the Odesa region.

The paper examines the main problems of the socio-economic development of the Odesa region at the present stage, explores the natural resource and economic potential of the region, and identifies the features of the spatial approach to economic development in the Odesa region.

The general foreign trade of the Odesa region is presented, a SWOT analysis of the region is conducted, and the main directions of smart specialization for the Odesa region are developed.

The study substantiates the ways to increase the economic potential of the Odesa region and proposes future opportunities for its recovery and development in the context of European integration.

Keywords: Odesa region, Ukraine, recovery, development, European integration, smart specialization, potential, SWOT analysis.